

TÜRK ÜNİVERSİTE TİYATROSUNDA GELENEKSEL KÜLTÜR ARAŞTIRMALARININ İŞLEVİ*

TÜREL EZİCİ**

Özet

Son yıllarda neoliberal politikalar ve kitle iletişim araçları belli değerleri piyasanın ihtiyaçlarına göre değiştirdi. Bu uygulama kültürler arası çeşitlilikleri de tek bir ulusun barındırdığı çeşitlilikleri de erozyona uğratarak hem homojen hem de piyasa açısından optimize edilmiş bir dünya kültürünü üretti. Pek çok sosyal, kültürel ve politik sorunla uğraşan modern çok kültürlü Türkiye'de de durum budur. Bu durum, batılı değerlerin hedef haline geldiği Tanzimat döneminde başlamıştır. Bu süreç cumhuriyet döneminde de sürmüştür. Batı tarzı tiyatro egemen hale gelirken, çokkültürlü, çoğul kimlikli ve etnisiteli geleneksel ve sözlü kültürün bir parçası olan tiyatro etkinliği bir tarafa itilmiştir. Türkiye'deki tiyatro bölümlerinde sistematik bir biçimde Anadolu uygarlıklarının çok kültürlü yapısının estetik kodlarından türetilmiş kolektif sembol, imge, dilsel ve görsel ifadelerin araştırıldığı çalışmalar yapılmaktadır. Kardeşlik Töreni Samah bir tiyatro bölümünde geleneksel kültüre ilişkin araştırma ve uygulamanın kusursuz bir örneği olarak görülebilir.

Abstract

In recent years neo-liberal globalization forces and their mass media have been modifying these values according to "market needs". This practice is eroding the cultural diversity between and within nations, and may result in a homogeneous market-optimized world-culture. This is the case in modern multi-cultural Turkey, where many social, cultural and political problems exist. Indeed, the case was started during the Tanzimat (Reorganization) period, where western values were taken as the normative goals. This process has continued under the Turkish Republic. It has brought the Western Theater model to dominance, and has also resulted in the marginalization of traditional oral theaters which were based on multiculturalism with multiple identities and ethnicities. We can make a research in theater schools in Turkey that systematically combines the collective symbols, images, verbal and visual expressions, aesthetic codes of multi-cultural construction of the indigenous civilizations of Anatolia. Kardeşlik Töreni Samah/Fraternity Ceremony-Samah is a perfect model of traditional culture of research and practice in university theater.

* Mexico/Puebla, 2-6 Haziran 2008, VII. Uluslararası Üniversite Tiyatro Birliği (IUTA) Konferansı'nda bildiri olarak sunulmuştur.

**Dr., Hacettepe Üniversitesi,
Ankara Devlet Konservatuvarı
Tiyatro Anasanat Dalı

Değerli konuklar, hepiniz hoşgeldiniz...

Burada, Puebla’da, Uluslararası Üniversite Tiyatro Birliği ve Benemerita Üniversitesi’nin birlikte gerçekleştirdiği konferansta sizlerle birlikte olmaktan mutluyum...

Bildiğiniz gibi, konferansta genel olarak, küreselleşen dünyada, üniversite tiyatrosunda kimlik ve dillerin temsiliyeti ile ilgili bir tema seçilmiş bulunuyor. Bu tema bağlamında bildirimde küreselleşmenin kültürel etkisini giderek daha yoğun yaşayan Türkiye’de, tiyatro eğitimi veren üniversitelerdeki yerel kültür araştırmalarının rolünü değerlendireceğim. Bir yerel araştırma, uygulama modeli olarak Kardeşlik Töreni-Samah/Fraternity Ceremony-Samah’ı tanıtmaya çalışacağım. İzleyeceğim plan şöyle olacak:

1. Küreselleşme olgusu
2. Türkiye’de kültürel küreselleşmenin tarihsel fonu ve perspektifleri
3. Üniversite tiyatrosunda bir araştırma-uygulama modeli: Kardeşlik Töreni-Samah
4. Sonuç

KÜRESELLEŞME OLGUSU

Dilerseniz, küreselleşme konusundaki bilgimizi şöyle bir anımsamakla başlayalım. Kimi yazarlar onu “oldukça karmaşık bir son dönem fenomeni” ya da “çağdaş bir realite ve bu realitenin sunum biçimi” olarak adlandırır. Kimileri onun “bir şeyleştirme (reification)” ya da “ideolojik bir kurgu, bir soyutlama, bir illüzyon” olduğunu söyler. Avrupa merkezli ya da Amerika merkezli oluşu hakkında çeşitli görüşler vardır. Kimilerine göre zamansaldır. Sanayi devrimi ve Batı modernitesinin devamıdır ya da dönüşümdür. Siyasal bakımdan yeni bir kolonyalist (neo-colonialist) süreçtir. Kimilerine göre sadece uzamsaldır. Bu özelliği network ağı ve mikroçipler ile küçücük bir alana indirgenen dünya siste-

minde açıkça görülür. Ve her durumda kapitalizm ve sürekli kılık değiştiren bir kültürel emperyalizm ile birliktedir. Bu ikili giderek yoksullaştırdığı üçüncü dünyada, hepimizin görebildiği karşı direnç odaklarını yaratmıştır. Ama aslında etkisi yoğun olarak ikinci dünyada hatta birinci dünya üzerinde de görülmektedir.

Bu genel bilgiyi biraz kültüre odaklayarak özelleştirsek; Fredric Jameson, Bir Felsefe Konusu Olarak Küreselleşme Üzerine Notlar (Notes on Globalization as a Philosophical Issue) olarak Türkçe'ye çevirebileceğimiz incelemesinde küreselleşmenin, kapitalizmin son ufkundaki dünya pazarı ve onun çok kültürlü sahnesi olduğunu öne sürerken, onunla ilgili özetle şu argümanları kullanır: Yerel pazarları tek bir küresel alan içinde toplayıp asimile etmek. Farklılaşmadan çok "çoğalan aidiyetler/kimlikler" üretmek onları standartlaştırmak. Amerikan mallarıyla birlikte popüler kültür ürünlerinin de dünya pazarında serbest dolaşımını sağlamak. Amerika merkezli tüketim ideolojisinin (consumerist ideology) farklı kültürler içinde yaygınlaşması ile bu kültürlerin ayrıştırılması. Farklılıkların çoğalmasıyla özgürlüklerin arttığı söylene de paradoksal olarak hegemonik standartlaşmanın, kitleleşmenin farklılıkların yıkımına yol açması... Jameson'ın küreselleşmenin kültürel konsepti için çizdiği resim kısaca böyle.

Roland Robertson'nın çizdiği küreselleşme portresinde ise (Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür) onun en başat özelliği yine ekonomi-kültür iç içeliği olarak incelenir: Küresel kapitalizmin tüketicilerini bölge, toplum, etnik sınıf ve cinsiyet alanlarına göre sınıflaması. Tüketicilerin kendi özel alanları içinde kısırlanan talepleri yüzünden ekonomilerin bu özel alanlara ulaşmak için yerleşmek zorunda kalması. Bu durumda yerel/ulusal kültürlerin hegemon küresel kültüre karşı kendini fark etmesi. Farklı olana önem verme bilincinin doğması. Ve çevrenin eylemsel olarak hegemon merkez karşısında kendini yeniden üretmesi... Robertson bütün bu döngüde küresel olan ile yerel olanı, evrensel olan ile tikel olanı bağdaştırır. Bütüncül bir dünya vizyonu içinde farklı ve öteki olanın sınırsız var oluşunu vurgular. Robertson'a göre yapılması gereken kültüre önem vermek ve onu iyi analiz etmektir.

Jameson, Robertson'nun aksine küresel kapitalizm ve kültür hegemonyası karşısında daha umutsuz görünür. Kapitalizmin gelişmesine direnen toplumsal düzenlerin hepsinin yıkıldığını, küreselleşmenin sonunun artık öngörülemediğini öne sürer. (Cogito: Fredric Jameson ve Ötekiler)

Acaba Pandora'nın kutusunda uygarlığımız için daha neler gizli? Henüz öngörülmevende umut olmasını diliyorum. Bu arada, Robertson'nun küreselleşme analizinde kültürü önceleyen yaklaşıma kendimi yakın hissettiğimi belirtmeliyim. Küresel kapitalizm dolaylı olarak yerel olanın kendi'ni ve öteki'ni tanımasını sağlıyorsa, yerel olan ile küresel olan birlikte bütüncül bir dünya vizyonu yaratabiliyorsa, tiyatro sanatının kültür araştırmaları yoluyla yapacağı çok şey var demektir. Şimdi izninizle küreselleşmenin Türkiye'deki tarihsel fonuna geçeceğim.

TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL GLOBALİZASYONUN

TARİHSEL FONU VE PERSPEKTİFLERİ

Küreselleşmeyi Sanayi Devrimi ve Batı modernitesi ile başlatan görüşleri temel alırsak, Türkiye geçmişte iki farklı dönemde Batı merkezli kültürün yoğun etkisi altına girmiştir. İlki, Roma İmparatorluğu gibi bir dünya devleti, küresel güç olan Osmanlı İmparatorluğu döneminde Tanzimat projesi (The Ottoman Reform-tamdi ظنن) ile (1839) başlar. İkincisi Cumhuriyet'in ilanı (1923) ile başlayan, bir bakıma Tanzimat projesinin devamı sayılan Batılılaşma ve devrimler sürecidir. Batılılaşma tercihi her iki dönem için de öncelikle siyasidir. Doğulu bir toplum olmaktan vazgeçip Batılı bir toplum olmaya yönelme kararını veren her iki dönemde de siyasal iradelerdir. Dolayısıyla toplumun yukarıdan aşağıya doğru yapılan düzenlemelerle yeniden yapılandırılması sözkonusudur.

Tanzimat hukuk, ekonomi, eğitim, endüstri ve askeri alanlarda geniş kapsamlı bir modernleşme ve yenileşme projesidir. Tanzimat aynı zamanda kültürel açıdan, biraz önce sözünü ettiğim türden Batılı, yabancı bir vizörden kendini büyük görme ile küçümseme arasında gidip gelen bir algı parçalanmasının mekanı-

dır. Tarihsel olarak şimdi ile sonsuz heyecana kapılan, geçmişî ret etmekte hiçbir beis görmeyen aydınların yön verdiği bir toplum-daki kırılma noktasıdır. Bu kırılma yaşamın her alanında hissedilir, kendi adıyla anılan -hayli tartışmalı- bir entelektüelizmi, bir sanat, edebiyat ve tiyatro formunu yaratır.

Tiyatro alanındaki kırılma geleneksel olanı bırakıp Batılı burjuva tiyatrosunu tek örnek kabul eden bir radikalizm ve öykünme ile birliktedir. Tanzimat projesi farklı etnik ve dinsel kimliklere devlet organlarında temsil hakkı, hatta yargı alanında karar hakkı verip yasalar önünde onları diğer çoğunlukla eşitlemeye çalışırken, farklı grupların kişileştirmelerinin geleneksel tiyatro kurgusundaki temsiliyetinin önemini gözden geçirir. Aslında bu birçok farklılığın bir arada yaşadığı çoğulcu bir toplumun, tiyatro etkinliği bağlamında, kendini topluca ifade edebildiği ortak simgesel alanını kaybetmesidir. Geleneksel tiyatro Batı tiyatrosu formu ve sunum biçimiyle birleştirilmeye çalışılır. Bu buluşmadan melez bir tür olan Tuluat Tiyatrosu ortaya çıkar ama uzun ömürlü olmaz. Tam bu noktada, Franco Moretti'nin saptamasına değinmekte yarar var sanırım: "Ulusal deneyimler bir takım türlerin dışardan yerleştirilip yapay dölleme yoluyla çoğaltılacağı koloni alanları değildir. Her biri sözü edilen türleri farklı ve özgün bir biçimde geliştirebilecek verimli alanlardır."¹ Moretti ulusal deneyimin yansıdığı örnekler olarak Shakespeare'in, Lope De Vega'nın, Racine'nin eserlerini gösterir. Onlar, hala yaşamaktalar.

Batılı modelin gördüğü ilgiyle geleneksel modelin gölgelenmesi, ve nihayet giderek kaybı ile birlikte tiyatro halktan soyutlanır, meydana çekilir. Batı görenekli tiyatronun mekanı ona uygun tiyatro binaları, sahneleri, teknik donanımlarıdır. Böylece eski tiyatronun, en azından birlikte yaşama kültürünü kendiliğinden yansıtarak, icra ettiği toplumsal işlevi dolaylı olarak sona ermiş olur.

Tanzimat döneminde bir kenara bırakılan halk tiyatrosu türleri Karagöz, Meddah ve Ortaoyunu, bir başka tür olan Köy Seyirlik Oyunları gibi sözlü kültür ürünleridir. Bize özgü yaşama biçimini, söz, jest, eylem düzlemindeki kodlarla, özgün bir sahne di-

¹ Fredric Jameson, "Avrupa ve Ötekileri"; Çeviren: Sıla Okur; www.karakutu.com; Konu: Cogito, Sayı 39, Bahar 2004 (F. Jameson quotes from Moretti.)

liyle yansıtırlar. Bu tiyatro biçimleri için her yer bir oyun mekanı olabilir. Günlük hayatın merkezinde, bir kahvehanede, bir köy ya da şehir meydanında, evlerin avlularında, salonlarında seyirciyle kucaklaşırlar. Demokratiktirler. Açık iletişim sistemi ile, şimdi/burada, oluşmakta olanı yansıtmadaki becerileriyle, dünyadaki diğer eski halk tiyatrosu geleneklerinin, sunum biçimi bakımından Brechtien tiyatronun, bir çok bakımdan çağdaş performans sanatının özelliklerini yansıtırlar.

İmparatorluktan ulus devlete geçişte Batılılaşma yönelimi daha rasyonel temeller üzerine oturtulmuştur. Atatürk'ün önderliğindeki Cumhuriyet'in kurucu felsefesi Batı aydınlanmasının rasyonalizmi ve bilimsel yöntemi ile geleneksel olanı birleştirmeye çalışmıştır. Batı karşısında eleştiri hakkını saklı tutan, ulusal ve yerel özgünlükleri, kültürel değerleri koruyan, farklı dinsel ve ırksal kimliklere eşit mesafede duran modern sosyal devletin Batılılaşma projesidir bu. Bilimsellik vazgeçilmezdir. İlk üniversiteler açılır, müzik, tiyatro, (daha sonra) bale alanlarında akademik eğitim veren Ankara Devlet Konservatuarı kurulur. (1936) Bunları tiyatro, opera, bale gibi ödenekli sanat kurumlarının açılması izler. Tiyatro alanında (eğitim, araştırma, yorum, uygulama, yazım, sahneleme bakımından) evrensel ırmağa katabileceğimiz bir ulusal tiyatronun kurulması amaçlanmıştır. Ne ki Cumhuriyet projesinin kültür-sanat planı 1950 li yıllardan itibaren Batılı estetik modeli, hiçbir sorgulama, eleştiri mesafesi bırakmaksızın benimser. Bu koşulsuz benimsemede siyasi karar vericilerden daha çok, Tanzimat döneminde olduğu gibi sanatçıların, aydınların yönlendiriciliğinin rol oynadığı görülür. Bugün kültürel planda küreselleşmenin etkilerini bu yüzden daha çok hissediyoruz. Tiyatro alanında görünen çeşitlilikte, renklilikte bir bocalamanın, şaşkınlığın da yansıması var gibi.

Artık kişisel ya da kurumlaşmış birkaç yürekli çaba dışında, zaman içinde geliştiremediğimiz için kaybolmaya yüz tutan geleneksel tiyatro türlerimizi, ritüellerimizi, daha çok turistik, ticari ya da diplomatik amaçlarla kullanıyoruz. Ülkemizin tanıtımı için hazırladığımız post-modern vitrinlerde onlara kısacık zaman dilimlerinde yer veriyoruz. Örneğin, diplomatik bir konuğun gezi programına kısa bir Karagöz seyirliği sıkıştırıyoruz. Mevlana'nın

pür insan sevgisine dayanan hümanist evren felsefesinin yansıdığı Sema ritüelinden bir giysi defilesine görsel çerçeve oluşturuyoruz. Ya da uluslar arası protokole ritüelin bir partikülünü Türk yemekleriyle birlikte sunuyoruz. Bütün bunlar çarpıcı, akılda kalıcı, ülkemizin tanıtımı için düşünülmüş örnekler olsa da Fredric Jameson'ın küresel kültürün doğasıyla ilgili saptamasına ne kadar uygun görünüyorlar. Bu etkinlikleri medya aracılığı ile bütün dünya izliyor. Görünüşte küresel ölçekte yerel farklılıkları yansıtan, çoğaltan, özgürleştiren bir taraf var gibi. Ama hepsi Baudrillard'ın simülakrlar ve simülasyon kuramını bir kez daha hafızada tazeliyor... Ve paradoksal olarak egemen küresel kültürün standartlaştırması devam etmekte. Önemli olan bütün bu değerlerin kültür ve sanatın özel alanlarından çekilmesi, popülerleşerek tüketim çarkında eriyip gitme tehlikesidir.

Bütün dünyada tanınan, benimsenen kültür mirasımız Mevlana felsefesi ve Sema ritüelinin çok önemli bir geleneksel kaynak olarak bir üniversitede tiyatrosunda başlıbaşına bir araştırma-uygulama projesi olarak değerlendirildiğini hatırlamıyorum. Belki de sadece dini referansları var diye. Bunun eski-yeni, ilerencilik-gericilik, modernlik-gelenekçilik arasında Tanzimat ile başlayan kırılmanın bir devamı olduğu bile düşünülebilir. Oysa ünlü Fransız koreograf Maurice Bejart, Sema'dan evrensel bir dans-performans gösterisi üretmeyi başarmıştı. Robertson'nun bildirinin başındaki söylemiyle, bütün tikelliği ve evrenselliği ile merkezinde pür insan ve sevgi olan bütüncül, çağdaş bir sahne dili oluşturmayı başarmıştı. Bunu tüm insanlık için yapmıştı. Dansçıları dünyanın farklı ülkelerindendi, farklı renktendi, farklı dinlere mensuptular, farklı diller konuşuyorlardı... Onlar evrensel sevgi için dönerken Maurice Bejart Mevlana'ya şöyle sesleniyordu: "Rumi, kardeşim, ustam: Her gün senin düşüncelerinde dolaşarak düşüncelerime hoş kokular yayan çiçeği arıyorum... Rumi, kardeşim, ustam: Mevlana, izin ver bana senin için "dönemim"... Bu ritim ve bu dinamik duayla kaynaşan, hareketsizlikle bütünleşmeyi arayan bedeni ve ruhu kendinde toplayan bu iç dengeden nasıl kopabiliriz ki...²

² Aylin Kalem, "Bejart'ın Mevlanası", Radikal2, 10/06/2007, www.radikal.com.tr

**TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE TİYATROSUNDA
BİR ARAŞTIRMA-UYGULAMA MODELİ:
KARDEŞLİK TÖRENİ-SAMAH/
FRATERNITY CEREMONY-SAMAH**

Kardeşlik Töreni Samah/Fraternity Ceremony-Samah'ı tanıtmaya çalışacağım. Bu gösterim 1958 de bir kültür ve tiyatro araştırma laboratuvarı olarak kurulan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nün örnek araştırma-uygulama çalışmalarından biridir. Samah, bölüm mezunlarımızdan Belgin Aygün'nün yaptığı tez çalışmasının sahne uygulamasıdır. Tez danışmanı dünyaca tanınmış kültür-tiyatro araştırmacısı hocamız Prof. Dr. Metin And; araştırmayı saha çalışmalarıyla geliştirerek sahneye koyan, aynı bölümde yapılan benzer araştırmaları da sahneleyen hocamız değerli araştırmacı-yönetmen Prof. Dr. Nurban Karadağ'dır.

Araştırma konusu Alevi- Bektaşî geleneğini Aygün'nün kapsamlı tez çalışmasından da yararlanarak kısaca tanıtmak isterim. Ülkemizin çok kültürlü yapısında Alevi-Bektaşî geleneği dinsel referanslı bir gelenektir. Aynı zamanda Osmanlı döneminden beri yaşayan bir muhalefet kültürünü de temsil eder. Ayin-i Cem, bu kültüre ait insanların dinsel ritüeli ve ibadet formudur. Kardeşlik Töreni-Samah/Fraternity Ceremony-Samah gösterim olarak bu ayin formu üzerine kuruludur. Orijinal ritüelin öğeleri Anadolu'da çeşitli bölgelerde yapılan araştırmalardan elde edilenlerle zenginleştirilmiştir. Ham malzeme (müzik, şarkı, dans, giysi vb.) değeri bozulmadan estetize edilmiştir. Gösterim orijinalindeki gibi, dramatik bölümler, dans, müzik, şarkı, ayin, dua, kurban (sunu) bölümlerini içerir. Tören özelliklerinde Türkler'in Orta Asya'daki eski dini Şamanizm'in, Anadolu-Dionysos kültürünün, eski Pers-Zerdüşî dininin, Budizm'in ve İslam dininin etkileri bir sentez oluşur. Töreni, Şaman'ın karşılığı olan, Dede ya da Baba denilen bir başkan yönlendirir. Tören farklı bölümlerden oluşur. Bölümleri arasında katılımcılar Samah adı verilen ritüel dansı yaparlar ve folklorik şarkılar söylerler. Bu dans ile daha önce söz edip görsel örneklerini verdiğim Sema, aynı köktendir. Her ikisi de güneş ve diğer gezegenlerin kozmik düzen deki dönme eylemini simgelerler. Samah Anadolu toprağına, insanına yakinken, Sema'nın daha kent odaklı, daha aristokratik, incelmış bir estetiğı vardır.

(Sizler ritüelin orijinal görüntüleriyle üniversitedeki sahne uygulamasından görüntüleri birlikte izlerken, törenin bölümlerini kısaca tanıtmaya çalışacağım... Giysiler Anadolu'nun otantik Samah giysileridir.)

Eşik Duası: Tören alanına, meydan'a (the ritual space) girenler eşik' ten ve Dede'nin post' undan niyaz alarak otururlar.

Çerağ Töreni: Ateş, Tanrı ışığı, aydınlanma, kötülükleri kovma ve arınma simgesidir. Bu bölümde meydanı çevreleyen mumlar çerağcı (the oil lamp lighter) tarafından yakılır.

Kardeşlik Töreni: Evli iki çift Dede tarafından musahip ilan edilir. Birbirlerini her koşulda koruyacaklarına dair and içip kucaklaşırlar.

Sofra Töreni: Katılımcıları birlikte yemek yerler, her yemek grubu dolu adı verilen içkiyi aynı kaptan içerler. (Dionysos kültü etkisi)

Yargı Töreni: Dede'nin yönetiminde günlük hayattaki kişiler arası sorunların değerlendirildiği, karara bağlandığı dramatik bölüm. Bu bölümün sonunda bir süpürge ile tören alanı simgesel olarak süpürülür.

Dua Ayini: Katılımcıların üzerine buğday ve su serpilir. Bereketli ürün ve bol yağmur için dua edilir.

Tören Dede'nin son duası ile sona erer. Duanın içeriği şöyledir: Evrende her şeyin özü sevgi dir. Bunu aklında, yüreğinde yaratıp çoğaltan insandır. İnsan kendini, evreni tanıma, bilme ile sevgiye, hoşgörüye, sonsuz barışa ulaşacaktır.

Gösterimin sahnelendiği yıllarda Tiyatro Bölümü'nde öğrenciydim. Bu çalışmada şu anda burada bulunan sınıf arkadaşım sev-

gili Mustafa Sekmen ile birlikte oyuncu-dansçı olarak yer aldık. Birlikte yurtiçi, yurtdışı turneler yaptık. Ben mezun olduktan sonra da bir süre Ankara Deneme Sahnesi'ndeki uygulamada yer almaya devam ettim... 1982'den bu güne 26 yıl geçti. Ülkede bu çalışmayı örnek alan sayısız Samah grubu kuruldu. Ulaşılan sahne dili, estetiği bir çok tiyatro oyununa kaynak oluşturdu, oluşturmaya devam ediyor. Ama hepsinden önemlisi bir yerel kültürün, özel bir aidiyetin kendi simgesel alanını genişletmesi, sanat aracılığı ile varlığını güçlendirmesi, görünür kılmasıdır.

Sonuç olarak; Anadolu'nun çok kültürlü yapısının yansıdığı bütüncül bir sahne dilini oluşturmak için daha fazla beklememize gerek olmadığını düşünüyorum. Ama bu araştırmalardan çıkacak sonuçlarda bizim için Edward Said'in sözünü ettiği türden bir oryantizmin tuzağına düşme, oryantist bilinci kendinde içselleştirme tehlikesi her zaman var. Perspektifin nesneliliği için bilimsellik ve üniversiteler tek seçenek olarak görünüyor. Bugün Türkiye'de çok sayıda okul tiyatronun çeşitli branşlarında eğitim veriyor. Bu okulların bazılarında kültür araştırmaları, disiplinler arası çalışmalar ve sahne uygulamaları yapılıyor. Bu münferit çalışmaların sonuçlarının ortak projelerde tartışılması çağdaş, güçlü, evrensel gösterim modellerinin üretiminde ön koşul gibi görünüyor.

Sunumumu sosyal bilimcimiz Yrd.Doç.Dr.Uğur Kömeçoğlu'nun sözleriyle bitirmek istiyorum:

Tarih içinde düzensiz akışını sürdüren sanatsal, felsefi, mitsel ve metafizik geleneklerin oluşturduğu sembolik yapılar, farklı yaşam dünyalarında zengin kültürel pratiklere bağımsız ve barışçıl alanlar açmaya devam etmelidir.³

³ Uğur Kömeçoğlu, "Küreselleşme, Modernleşme ve Modernlik", DÖĞÜ BATI, Ankara 2002, s. 25

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

Belgin Aygün, "Alevi-Bektaşî Törenleri içinde Samah", Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümü, Ankara 1982 (Basılmamış lisans mezuniyet tezi)

"Dünya Neyi Tartışıyor? I -Küreselleşme", DOĞU BATI, Düşünce Dergisi, Sayı: 18, Ankara 2002

Edward Said, "Oryantalizm: (Doğubilim) Sömürgeciliğin Keşif Kolu", Çeviren: Nezh Uzel, İrfan Yayınları, İstanbul 1995

Fredric Jameson, "Notes on Globalization as a Philosophical Issue." Fredric Jameson and Masao Miyoshi, Eds. THE CULTURES OF GLOBALIZATION. Durham, NC: Duke University Press, 1999

Metin And, "Culture, Performance and Communication in Turkey", Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa (ILCAA), Tokyo University 1987 of Foreign Studies; DAIWA Printing Co.Ltd. Tokyo

Metin And, "Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu", Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1983

Metin And, "Türk Tiyatrosunun Evreleri", Turhan Kitapevi, Ankara 1983

Nurhan Karadağ, "Köy Seyirlik Oyunları", Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1978 "Oryantalizm-1", DOĞU BATI, Düşünce Dergisi , Sayı:20, Ankara 2002

Roland Robertson, "Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür"; Çeviren: Ümit Hüsrev Yolsal, Bilim Sanat Yayınları, İstanbul 1999 (Globalization: Social Theory and Global Culture)

Sevda Şener, "Cumhuriyetin 75. Yılında Türk Tiyatrosu", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998

Sevda Şener, "Contemporary Turkish Drama"/ The Transformation of Turkish Culture the Atatürk Legacy", Edited by Günsel Renda and C.Max Kortepeter, The Kingston Press Inc. USA, Princeton 1986

Süreyya Karacabey, "Küreselleşme-Tiyatro ve Tarihin Uçurumları", Scholar Paper, International Theatre Conference, Tehran 2006

Özdemir Nutku, "A Panorama of the Turkish Theatre under the Leadership of"/ The Transformation of Turkish Culture the Atatürk Legacy, Edited by Günsel Renda and C.Max Kortepeter, The Kingston Press Inc. USA, Princeton 1986

